

Rootsi peapiiskop (paremal) oma läti kolleegi Janis Matulisega, kelle ametisse õnnistajaks oli just Sven Danell rootsi kiriku ülesandel.

Piiskop Danell:

Efektiivne usu hävitamine idas

"Olles nüüd tutvunud kogudustega Riias, olen jõudnud veendumisele, et võimaluste raames nad edukalt arendavad oma luteri pärandit ja hoiavad kinni evangeelsest kohustusist" – seda Rootsi peapiiskop Olof Sundby muulisel külastusel Läti okupatsioonikirikule tehtud avaldust täiteerib rootsi keeles ja rootslastele adresseeritud ajakirja Nyheter från Sovjetunionen rohkete piltidega, mis peavad tõendama rõõmsat ja vaba kirikuolu N. Liidus, kuigi peapiiskop lisas reservatsiooni "võimaluste raames".

Liidas on tegelik kirikud olnud N. Liidus, kaasa arvatud Balti kirikud, jutustab 24. aprilli Svenska Dagbladetis piiskop Sven Danell, sama mees, kes a.

1969 Rootsi tookordse peapiiskopi ülesandel käis Riias Läti kodukirikus peapiiskopi ametisse õnnistamas. Danell rõhutab, et Nõukogude võim ei ole püüdnud

vähendanud survet usklikel ja kirikule.

Aitsem on orgaaniline osa kommunistlikus mõttesüsteemis.

Järg lk. 7

Scandinaviumis:

Göteborgi Laulupidu!

GÖTEBORG (EPL) – Laulupidu läheneb. VIII Eesti Üldlaulupidu Roots. Seekord Göteborgis. Laulupidu üldises mõttes hõlmab mitu ettevõtet: Laste- ja Noorte-päeva, kolm näitust, Teatriõhtu, Naiste Nõupäeva, Rahvapeo ja Kontsert-jumalateenistuse. Kuid keskseks ja ka suurimaks ürituseks kujuneb kahtlemata Pidulik kontsert Scandinaviumis laupäeval, 21. mail algusega kell 14.

Kontserdile eelneb pidulik rongkäik, mis kõigi eelduste kohaselt muutub suurejooneliselt eestlaste kultuurinõugeteks siooniks mitme saja osavõtjaga ja eesti rahvuslippudega. Nagu juba senisest informatsioonist on selgunud, toimub rongkäiguks kogunemine kell 12.30 Gustaf Adolfs Turule, kust rongkäik stardib kell 13. Rongkäigu orkestriks on Rootsi kaitseväe orkester 25-mehelise koosseisus.

Laulupeost võtavad osa järgmised koorid ja väiksemad laulgrupid: Stockholmist Eesti Naiskoor ja Meeskoor, Göteborgi Eesti Naiskoor ja Meeskoor, EELK Peapiiskopliku Kog. Segakoor, EELK Norrköpingi Kog.

Segakoor, Eskilstuna Eesti Segakoor ja Borås Eesti Laulgrupp. Saksamaalt, Düsseldorfist, tuleb Segakoor "Liedlo". Inglismaalt Londoni Eesti Naiskoor ja Bradfordi E. Segakoor "Kungla". Belgiast ja Prantsusmaalt tuleb üksikuid lauljaid.

Laste ja noorte koorid Stockholmist ja Göteborgist ühinevad umbes 80-likmeliseks ühiskooriks.

Küllaliskoorne on kaks: Rootsi Segakoor Lodola Göteborgist ja

Järg lk. 7

Scenes laulupeoga toimub ka teatrietendus. GES näitering esitab "Vedelvorsti". Pidil Nasaruda teenija Maali (Maimu Sooru) ja sulane Joosep (Hemo Pahtman). (Foto Kopler)

Unustatud monument Helsingis

Helsinki linn korrastab kõige lähemal ajal Helsinki südalinna Vana kiriku ümbruses asuva Eesti Vabadussõja langenud sõjameeste hausamäe, teatas abinõuapää Veikko Järvinen (sotsiaaldemokraat) hiljuti linnavalikogu koosolekul.

Järvinen andis selle lubaduse vastates põhiseadusliku rahvarekonna esindaja Panu Toivose küsimusele. Toivonen oli juhtinud linnavalitsuse tähelepanu sellele,

et mälestussamba rist on viltu ja sambasse raiutud langenud sõjameeste nimed veel vähevaht loetavad. Samba ümbrist ei ole talvel lühemal üldse puistatud.

Järvinen ütles, et mälestussamba pronksist rist õgendatakse ja tekstid sambal renoveeritakse. Sammas ja selle ümbrus korrastatatakse lähemal ajal.

Helsinki eestlased on juba varem juhtinud linna ametivõimude

Järg lk. 7

Koolijuhataja Hemo Kirikmäe oma koolipolitseinike esindajatega. Vasakult Mikael Tihman, Aime Anderson ja Liis Söber. (Foto Mikhla)

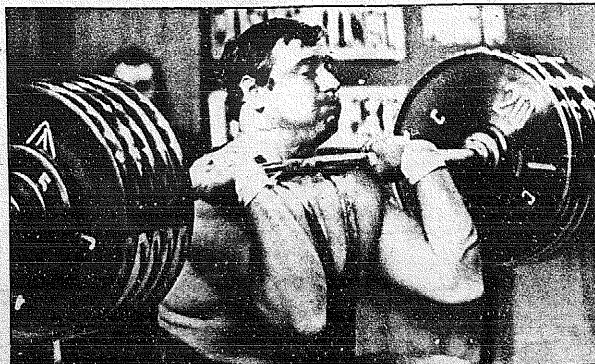
E. Kooli politseid parimad

Stockholmi Kontserthoone suures saalis kogunesid 21. aprillil 2000 koolipolitsi inlku 80-st koolist. See oli traditsioonikohane koolide oma liikispolitsei organisatsiooni aastapäev ja kohal olid ka Stockholmist Eesti Alkooli koolipolitseinikud, ertti kus

nad ka sel aastal on nende 28 kooli hulgas, milliste liikispolitseinikud ei ole saanud ühtki minuspunkti oma ülesannete täitmisel.

Eesti kool on juba aastaid olnud parimate hulgas ja

Järg lk. 7

Uus 400 kg mees

Pärast Jaan Taltsi tekkis nagu tähnikult eesti tõstesportlase, kus keegi järelekasvust temani ei küündinud. Nüüd näib tema jälgedesse astuvat üiraskekaallane Toivo Kurg, Tartu sportlane, kes 8. aprillil astus 400-kilomeeste klubisse, s.o. ta saavutas kahe tõstega 400 kilo.

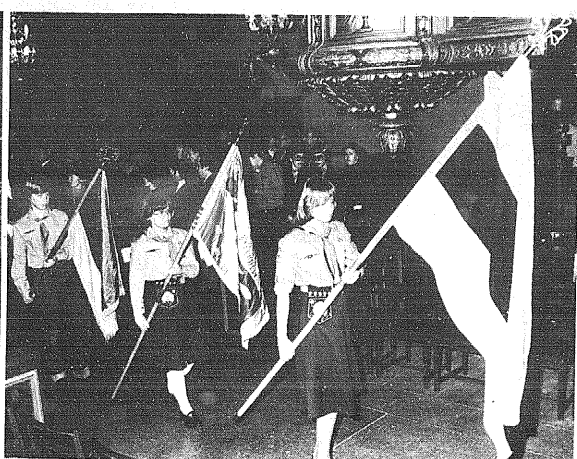
AK

Veotööliste uniooni president Frank Fitzsimmons koos kolme teise juhtiva tegelasega astuvad töömisteeriumi survel ära selle suure uniooni liikmete pensionifondi, 1 miljardi 400 miljoni dollari valitsemisest, kuna fondis on avastatud korruptsiooni.

Kuu kr. 23:—
Õjaandja EESTI PÄEVALEHT
FÖRLAGS AB
 Trükkija: Eskilstuna-Kurirens
 Tryckeri AB Eskilstuna 1977

Stockholmi Jakobi kirikus tähistati pühapäeval, 24. aprillil skautliku nooruse Jüripäeva. Päevakohaselt täitsid kiriku skaudid, gaidid, hundid ja hellakesed, kellele üle anti tummustusi ja kes andsid oma lubadusi ja tooresi. Andres Loori pil-

tide Tuulemaa gaidide sissemars (vasakul), paremal tuuakse sisse rahvuslipp ja lipkondade lipud.

Mis juhtus

PRAVDA KIHAB EÜROKOMMUNISTE

Pravda jagas olulist kiitust Lääne-Euroopa kommunistlikele parteidele. Need oleval ainsad poliitilised jõud läänes, kes kat- suvat vähendada pinget maail- mas. Eriti nimetati kommunistid Prantsusmaal, Itaalias, Hispa- nias, Lääne-Saksamaal ja Hol- landis.

Vastandina nn. tööliiklasi avangardi'le ei oleval so- dialdemokraadid aga kristlikud demokraadid võimelised looma mingit ühist liini rahuliku koostöö edendamise jaoks.

AMNESTY NÕUAB VABASTAMIST

Amnesty Internationali Rootsis osakond, pidades oma aastako- solekut Meindalis, nõudis, et N. Lõdu võimud otekohe vabas- taksid Amnesty Internationali esindajad Moskvas Sergei Ko- valjevi ja Andrei Tverdohele, kes on muusasa võimelised poliiti- lise vangide eest Tahillis ja His- paanias.

Mõlemat vangistatud on süs- distatud antisovjetlikus propa- gandias ja üks neist on mõistetud seitsmeks aastaks töölaageri- te, teine kaheks aastaks interneri- tud.

IZVESTIA: ROOTSI ÕPIKUD VALETAHVA

Izvestija süüdistab Rootsi ko- lõpikuid, et need oleval täis vi- gu ja selgeid valeisid N. Lõdu sü- ges. See oleval selgunud pärast seda, kui Rootsi N. Lõdu sõprusühing oli raamatuid kontrollinud. Peale selle valkivat Rootsi õpikut N. Lõdu saavutustest ja positiivse- test nähtustest Venemaal.

Kõik see oleval vastuolus Hel- singi konverentsi otsustega pa- rema informatsiooni levitamise kohta. Rootsi õpikut võlitsat selgeid fakte, hoolimata kokku- leppest.

Tõenäoliselt kuulub rünnak kollektiivsetele vasturünnaku plaani, mis praegu Moskvas teostatakse, et juhtida avalikkuse

tähelepanu kõrvale neist süü- distustest, mis venelaste läänest on tehtud inimõiguste rikkumise osas.

AMEERIKLASED ETIOOPIAST VALJA

USA oli sunnitud oma personali (maha arvatud saatkond) Etioo- piast ära võtma. Pärast viimast riigipöört Etioopias ja eriti pä- rast seda, kui USA lõpetas sõjali- se toetuse andmise Etioopia- le (kuna Etioopia ei austa inimi- gusi küllaldaselt määral), on Etioopia astunud tihedasse su- hetesse N. Lõduga.

USA kaotab selle tõttu sõjaliselt tähtsa raadiojaama Asmaras, mis on olnud USA sõjalaevalde India okeanis.

N. LÕDU LASKUS IDA-AAFRIKAS

N. Lõdu katsus asjata lepitada Etioopiat ja Somaalimaad, kes on praegu leppimatus vihaavatus. N. Lõdu on kasutanud tähtis me- reviehaas Somaalimaal, Mosk- vas kardetakse, et N. Lõdu Etioopia sõprus võib viia Soma- limaal ligemale läände orientee- ritud Egiptusele ja Saudi-Araa- biale.

Samuti kardetakse Moskvas, et Saudi-Araabia võib "ära osta" kalle Jemeni riigi vallaused, millega N. Lõdu võib kaotada me- reviehaasi ka seal.

Helmut Maandi:

Kui kukutati Eesti kroon Ägedad vaidlused riigikogus

Käesoleva aasta aprilli algul devalveeriti Rootsi kroon 6% võrra. Rootsi krooni väärtus hinnati madalamaks selleks, et soodustada ekspordi ja raske- dade kaupade impordi. Krooni ümberhindamine Rootsis viidi läbi ilma, et selle juures suure- maid poliitilisi lahkheliseid oleks tekkinud.

Eesti krooni väärtuse ümber- hindamine 1933 toimus aga palju raskemas olukorras kui seda täs- päliselt rahaväljastuste ümber- hindamine puures näeme. Eestis peeti selle küsimuse ümber te- ravat sülesõda ajalehtede, kor- raldite protestikoosolekuid maal, peeti ägedaid vaidlusi Riigiko- gus. Krooni kukutamine tekitas Valtisuse kriisi ja selle pärast lõhenes suuri erakondi. Täulemat meelde neid kolmekümne aastat al- guse aastate sündmusi Eestis.

MAJANDUSKRIIS 1929 globaalne majanduskriis tabas kõiki maa, nende hulgas ka Eestit. Kriisi vältimiseks ei olnud toll ajal need kogemusi, millesid omatakse tänapäeval.

1929–29 olid Eestis majandus- liku tõusu aastad. Maailma ma- janduskriisi tagajärjel tuli lan- gus ja kui raskelt see meie ma- janduselu puudutas, esitame mõningaid andmeid:

Tööstuse ja põllumajanduse toodang 1928 oli 578 milj. kr. 1932 aga 200 milj. kr. Põllumajanduse saaduste eksport 58,6 resp. 23,2, valmiva tagavara 41,6 resp. 20,6 ja tööstajate arv tööstustes 36,1 tuhat resp. 29,9 tuhat.

Toodangu langust tööstuses arvestati 30% ja põllumajanduses 54%. Ja põllumajanduse toote- hindad langesid.

Võti kilo maksis 1928 2 kr. 85 senti ja 1932 1 kroon 14 senti, piim meiereides 1928 10,1 senti/kg ja 1932 3,2 senti/kg.

Tallinna ümbruskonna talupi- dajad said piima litrit liinas 6 senti. Tapamajad maksid looma- lida eest 21 senti kilogrammi.

Talupidajad müüsid lehni 10–15 krooni eest. Raskused põlluma- janduses suurenesid veel selle tõttu, et tööstussaaduste hinnad, mida talupidajad olid sunnitud ostma, ei olnud siiseturul langenu- d.

Kriisi aastal tekkis ka suuri raskusi riigi eelarve koostami- sel ja nende täitmisel. Kuni 1928/29 lõppedi riigi eelarved ülejää- kidega. Sellest alates tekkisid puudujäägid. Esimestel kriisi aastatel saadi selarve puudu- jaks katta eelmiste aastate üle- jääkide arvel, kuid 1932 ei olnud see enam võimalik.

1932/33 eelarve puudujääki ar- vestati umbes 4 miljonile krooni- le. 1933/34 riigi eelarve koostati 83,4 miljonile kroonile. Vastri ja näitaksid prognoosid, et tulevis riigile laekub 9–10 milj. krooni vähem kui seda oli arvestatud.

1931. septembris langetas Ing- lismaa aiale kulla sõltuv. Sama aasta lõpul järgnesid Inglismaa- le Rootsi, Taani, Norra ja Soome. Inglismaa oli meie tähtsaim väl- javeo maa. Skandinaavia maa- ja Soome olid oma puldu- ja põ- lusaadustega meie konkurent- deks.

Kulla aluselise lahkumise andis Eesti konkurentidele eelisid alal 30–40%-lise soodustuse. Ees- ti ei olnud krooni küsimuses po- liitilistes ringkondades ühist sei- sukohta. Ühed tahsid krooni ku- kutada ja teised seda iga hinnaga eest hoida.

ERAKONDADE SEISKUOHAD 1932 valiti meil viies Riigikogu. Seal oli kolm suurt erakonda kel- lede seisukohadest olenes ma- janduslikke küsimuste lahenda- mine. Vasakul liival olid so- cialistid 22 esindajaga, keskel Rahvuslik Keskerakond 23-me- ja paremal Ühinenud põllumeeste ja asunike rühm 42 esindajaga.

Krooni allviimise küsimuses olid socialistid eitaval seisuko- hal. Keskerakonnas olid seisukohad kõlvavad. Erakonna juhi Tõnison pooldas krooni väärtuse ümberhindamist, kuid alguses ei olnud rühma enamus sellega nõus. Ühinenud põllumeeste ja asunike erakonnas pooldas rüh- ma enamus liitumist "Sterling Bloki" ja krooni väärtuse alandamist.

Rühma vähemus, esoteans Jüriimaga olid aga kindlad krooni väärtuse hoidmise pooldajad.

Vaidlused krooni ümber kestisid kaua. Kriisi süvenedes kasvav krooni kukutajate pooltohed. Maal korraldati selle sluga pro- testikoosolekuid ja ähvardati Soome Lapu liikumise eeskujul Tallinna riigisid.

Krooni kaitsjad tahsid kriisi vastu võidelda üldiste kulude kärpimisega ja kokkuvõttega, mis tähendas vallandamisi ja pak- ke allavõimist. Seda ka teatud määral tehti. Krooni kaitsjad kardid, et krooni kukutamine viib väljakuulutamise rahva hulgas paanika ja inflatsiooni, mida ei ole võimalik pidurda.

Krooni devalveerimist poolda- jad väitsid, et selle läbi saaks

2-HÄÄLELTINE ENAMUS KUKUTAB KROONI

1933 mais moodustas Vabariigi Valtisuse Jaan Tõnison. Selles Valtisuses oli majandusminist- riks erapoolelt majandusteade- lase Kuvits. 27. juunil esinesid Riigivanem ja Majandusminister Riigikogus ülevaltõde riigi ma- janduslikust olukorrast. Valtis- se esindajad teatasid ka et olu- korra lahendamiseks kavatses- maks Eesti krooni viia tasemele, mis ei ole madalam kalliväärtu- se pariteedil lahkunud Rootsi krooni lootevast kurast. (Rootsi krooni oli kalla pariteedil alane- nud 35,8%.)

Majandusminister teatas veel, et ta on küsimust arutanud asja- tundjate komisjoniga koosseisus Pung, Hünerpon, Pool, Sulg, Õpik, Tofer ja komisjoni refe- rendi Vaevald Jaukson.

Küsimuse otsustamine Riigi- kogus toimus nimelise hääleta- mise kaudu. Häältestulemusena sai Valtisuse seisukoht poolt 47 häält ja vastu 45 häält. Koosole- kuli puudusid, või ei võtnud hää- letamisest osa, 8 saadikut. Valtis- use ettepaneku poolt häälendasid kõik Ühinenud põllumeeste ja asunike rühma 25 liiget, 21 Rah- vusliku Keskerakonna saadikut ja üks Saks-Roostis vähemus- rahvuse esindaja.

Vastu häälendasid 21 socialisti, 14 Põllumeeste Kogude liiget, 5 Vene vähemusrühvuse esinda- jat, 4 kommunisti ja üks majo- manlike esindaja.

Krooni ümber oli peetud palju lahinguid ja pikk ja vaevaline ol- see tee enne kui suudeti ühtineda "Sterling Bloki".

Nagu hilisem asjade areng näitas ol' samm krooni ümber- hinnata õige ja sellel ol terven- dav mõju Eesti majandusele. Selle tagajärjel olavnes saaduste eksport ja kogu rahvamajandus oli jälle arenemas tõusu suunas.

Eestis tasuta õpikud

Kui enamusel lääneriikides varustatakse koolilapsi tasuta õpikute, siis Eestis toimus too- line reform alles hiljuti.

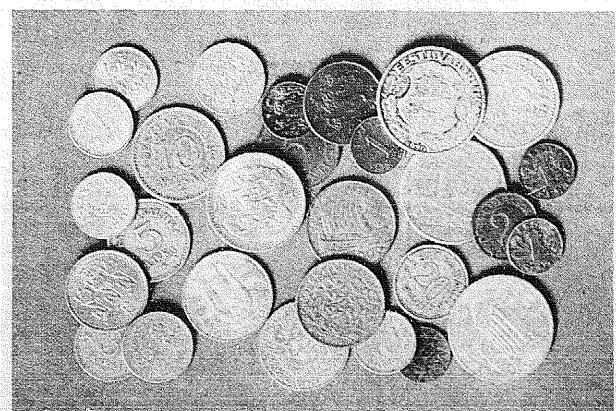
Eesti on peale selle esimene N. Lõdu alal, kus kõik õpilased kuni 8. klassini hakkavad saama tasuta õpikuid kasutamiseks.

Erandi moodustavad esimese klassi õpilased, kellele täavad nende esimesed õpikud mälestu- seks. Praegu tehakse ettevalmi- stusi selleks, et ka keskkoolid lä- hevad nimetatud süsteemile üle.

Kogemused on tõestanud, et õpikuid peaaegu kunagi alles ei hoiata, mistõttu nüüd on võima- lus hoida kõiki paberit, millele on võimalik trükkida uudistir- jandust.

Graafik Günther Reinhardt'i kujundatud 20-kroonine paberraha vaadatuna vapiküljelt.

Vabariigi peenraha markadest kroonideni ja sentideni.

Soome eralendurid eksisid Venemaale

Soomes Kermis toimus hiljuti protsess, mis peale Soome on äratundud ka ühelepaan mujal maailmas. Kõnsumis on soome lennukis, mis 25. juulil 1976 eksis ära kursoril ja lendas Kooka pool-saarele, kus asetseb N. Lõdu üks suurematest sõjalise baas.

Lennuõpetaja Kaarlo Ojala ja ta õpilane Taivo Polet olid väikesel kaheistmelisel lennukil eelmisel päeval lennanud Oulust üle Ro-vaniemi lavalasse. Ojala on vil-nud lendur, olnud üle 3000 tun-ni õhus, ta õpilane 20 tundi.

Õhtul pidutsi heade sõpra-dega. Tõenäoliselt piisat väsinud lendur startis 25. juulil kell 15.10. Ta pidi lendama Rootsi piiri su-na ja siis üle Kemi linnasse Oul-usse.

Polet oli koostanud lendamis-programmi ja arvestanud välja lennuajad. Aga plaan läks nurja. Raadiolühendused olid halvad, ilmataedet polnud keegi kontrol-linud. Keegi mää ei teadnud midagi sõiduplaanidest.

Tõnnialuse lendamise järele oli lennuk paratamatult eksinud. Rajala katsus end kohtus vaban-da instrumendide vigadega.

Kell 18.10 märkas soome pilri-valve lennukit, mis Sallast põ-hjapooli lendas otse itta N. Lõdu territooriumile. Tunni aja pärast konstateeriti, et lennuk oli maandunud.

Rajala ja Polet tunnistasid, et nad maandusid nendele tundma-ti sõjaväe lennuväljal. Nad nä-gid barakke, fante ja sõdureid. Üks sõdur lahenes lennukile, kuid jäi u. 100 meetri kaugusele seis-ma. Keegi ei eksitanud lendureid.

Nad täitsid lennuki tanki ek-stratankidest, uskudes, et on maandunud Rootsis ja hiljem selgitavalt asja rootsi piirivalve-le.

Kojuõõtu jätkasid nad oma kompassi järele — jälle üle suu-na! Kuna bensini pikapeale hakkis lõppema, katsusid nad raadioteel saada kontakti Ro-vaniemi lennuväljale. Siis saatsid nad hädasingnala rahvusvahelise koodi järgi. Nad nägid üht del-tatavalist lennukit ligilid, mis osu-tus nõukogude jahilennukile ja kadus jälle, ilma soome lennukile lennuvälja näitamata.

Lennuk pidi hädamaanduma sool suure järve ligilid — mis

hiljem osutus Sergozerovo järveks Kooka poolsaarel. Katsuti lennata võimalikult aeglaselt, kuid len-nuk tegi mõne meetri järgi üpperalli. Lendurid pääsivad vi-gastusteta.

Sis eksiidid nad viis päeva ringi, jõid vett ja söid marju. Lõ-puks kuulsid nad lennukinõrma-ti ja süütsid lõkke. Nõukogude tulevalve leidis mehed, kes pä-rast ülekuulamist ühes nõuko-gude sõjalises baasis saadeti ko-ju.

Nad olid lennanud 300 kilo-meetrit N. Lõdu territooriumil, ilma et neid keegi oleks märga-nud. See näitab, et N. Lõdu valve ühes suurvõimele tähtsamas strateegilises piirkonnas on ülla-tavalt vilets.

Suur osa ülekuulamisprotokol-lit Soomes on salaja. Ja mi-ned küsivad, kas see polnud te-gelikult spioonlind? Kas vilnu-d lendurid võid lennata nii hooletu-ti?

Rajala mõisteti neljaks kuuks tingimisi vang, kuna ta muu-seas oli õhustanud oma õpilase-le. Peale selle kaotas ta lennuõ-petaja kohta ja esialgu ka lennu-koja. Rajala on kohtuotsuse peale edasi kaevanud.

Kui sõda tuli, Rahvas jälgib ajalehtede eritööd septembris 1939 veel iseseisvas Eestis. Varsti tuli meeslõõbi teha mobilisatsioon. Paljud sattusid Venemaale, paljud langesid kodumaa kaitses. Ainult väike osa jõudis sõja lõpul läände.

Mõttevahetus:

Miks veteranid Rootsis ei ole organiseerunud?

Diskussioon küsimuses kuivõra Rootsi sobib ülemaailmse Eesti Päevade puhul 1980 ka endiste sõjaveteranide üritustis umbes kaheksa aastat tagasi. Kui meil oleks olnud Rootsi, oleksime jätanud ikka veel Kanadas. Kanada Eesti Võitlejate Ühingu Lõdu juhatus vastab nimelt Vah Eestiase veergudel Rootsi kui demokraatliku ja vaba maa kaitses välja astunud signatuurile "Endine Sõduripois" ja kaitses oma varasemat sõjaveteranide, et Rootsi ei ole sobiv Eesti Päevadeks vähemalt sõjaveteranide seisukohalt. Konstateeritakse veeldorid, et Rootsi ei ole võitlejate ja vabastõukõrgete ühingu, kuigi Rootsi "taas" võibolla minnaga minnaga soomepois ja teisi end, et sõdureid organiseerimata kujul — pole teateid, et viimased oleksid seal kusagi legaalselt esinenud mingi ühingu või üks-sena". Tehakse järeldus, et kuna käepärast olevates kalendri-bades ei ole vastavaid aadressi, siis ei ole ka veteranid üritusele Rootsis korraldajad.

Kuidas suhtuvad sõjaveteranid sellesse kriitikkas Rootsi? Juuresolevad avaldab oma mõtteid sõjaraamatute autor Jüri Remeelgas. Lisada võib, et Kanada veteranid ei tunne Rootsi tegutsesid organisatsioon "JH-300 sõdurühing" ja "Eesti Oh-vitside Kogu", millest ei ole teateid, et veteranid üritusele Rootsis korraldajad.

Eesti Päevade korraldamine Rootsis 1980 on leidnud mõnesu-gust vastust. Mis Kanada kui ka USA eesti sõjaveteranide ring-konnas. Seda peamiselt põhjuse, et Rootsi puuduvad eesti võitle-jate organisatsioonid, kes võiksid kaasa aidata EP-de korraldami-sel ja olla vastuvõtjaks väli-maadelt selleks puhuks Rootsi saabuvatele sõjaveteranidele, korraldaksid võitlejate kokku-tuleku ja kongresse-nõupidamisi.

Ka on avaldatud arvamus, et Rootsi geopoliitiline seisund ja alliansivaba poliitika võiksid olla takistuseks EP-de täideviimisel. Sellised meredetsussid mõtte-avaldused pole võõrad Rootsi eluvalvete end, sõjakaaslastele ja -veteranidele — seda on ju ka kõik mõeldud Teisel Maail-masjast osavõtnud, keellest noo-red, saavad sel aastal juba 50-aastaseks — kellel Rootsis sein-punud saatustühise organi-satsioonid, väljarvatud Soome-poisid.

Eesti võitlejate ühingu te puu-dumine Rootsis on tingitud mit-test asjaoludest. Üks on sel-list laadi, et neid pidanuks tuba-ammu vastiuse alla võtma, kuna

telega seoses olevate nähete saaga on varjul tülid Rootsi pää-senud eesti pagulaste ajalgu. 1944 sügisel Rootsi pääsenud eestlasteks oli võrdlemisi vähe sama aasta kestel kodumaa kaitselahingutest osavõtnud, kuna üksusid kooselend sõl-rusid peamiselt Lätti ja sealt kaudu Saksa-maale, osa taandus Sa-rameale ja sealt kaudu Saksa-maale või Rootsi.

Rootsi poliitiline kliima oli 1944 sügisel eestlastele võrdlemisi äge. Eesti põgenikes nähti sak-slastega koostööga ja natse. Veelgi juhendam oli vastuvõ-tv eesti sõduritele, et juba nendele vähestele, kellel oli õnnestunud Kuramaa kistist pääseda. Oli isegi pääsenud eestlasteks neid (need, kes juba kommuni-sti võimuharangu 1940 juunis olid sõimatud erakordse selgenä-ruks, saavad juba sünnimaa kül-gu ja sõja puhkemisel N. Lõdu ja Saksa-maa vahel kohe old osanud võite õige hoiaku ja oma panuse — kui seda teosti oli vaja teha — old pannud "kolmandale võimusele"), kes Rootsi jõudes tundsid endid kõigiti ja ettemää-ratult privilegieritena ja selles-tena ka pererahva juures püüdis

endile igastatud staatust oma-da. Selliste "õigete" eestlaste suh-tumine Rootsi pääsenud eesti sõduritega oli sellal tähelepan-davalt vaenulik ja esnes ka hä-biväärseid pealekaebamisi.

On liikunud kuuldusi, et lisaks 24. jaanuaril 1946 N. Lõdule väl-jatunud 140 balti sõdurile olid väljajamanduse järjekorras oota-mas veel paarada eesti sõduri. Kuid Rootsi valitsus, kelle poolt langetatud väljasaatmise otsus katuses esile massilise hukka-moistu rootsi avalikkuses, ei ole-vat sõandam enam teist väl-jaandmist teostada. Võib-olla ei see ka paljudele Rootsi pääsenud eestlastele suureks õnneks.

Et rootsi võimud old toimunud eestlasteksoma selektsioonist, algus ka sellest, et eestlastele ei olnud juba teatavates linnades elamiseks. Kindlaks selektsio-ni tõendiks oli ka teatavate eesti avalike tegelaste paiguta-mine Norrlandi Krampeni inter-neerimislaagrisse.

Silma palgutamine toimus kindlasti eestlaste eneset pealekaebamisel, kuid sellega näitaks ka toorkordest rootsi riig-iõmud, et nad old asunud eestlaste suhtes kohtumõistia oosa. Ka LO andis valitsusele täie toetus, kui valitsus old langeta-nud otsuse balti sõdurite väl-jaandmiseks. samal ajal kui avaldati survet nendele eestlas-tele, kes old leidnud tööd tae-tes, et põgenikud astuksid ama-tühingu liikmeteks.

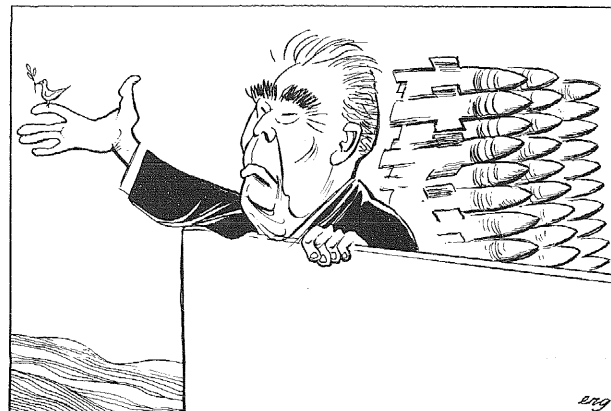
Sellistest asjaoludest tingitult oli siis ka loomulik, et eesti sõdurid põgenikud tundsid end selli-ringis eestlaste, kes tänaseni on võlgu oma pääsemise eest nen-dele eesti sõduritele, kes 1944 ke-vadialvel suutsid Narva, Pihkva ja Peipsi-äärseid rindeid pidada. Kuid 1950-nal aastal võl-maldus Rootsiist kergendatud tingimustel Kanadasse edasi rännata, kasutasid seda võima-lust paljud endised sõdurid.

Meie noormees relvarennad on tänaseks astunud üle 50-nnda elustika kümnise ja nad ei moods-ta loomulikult rootsi ühis-konnale enam mingit tulevõlgu ohtu. Ka pole nad olnud koor-maks ega hõlbiks nendele "õige-tele" eestlastele, kes tänaseni on võlgu oma pääsemise eest nen-dele eesti sõduritele, kes 1944 ke-vadialvel suutsid Narva, Pihkva ja Peipsi-äärseid rindeid pidada. Kuid 1950-nal aastal võl-maldus Rootsiist kergendatud tingimustel Kanadasse edasi rännata, kasutasid seda võima-lust paljud endised sõdurid.

Meie noormees relvarennad on tänaseks astunud üle 50-nnda elustika kümnise ja nad ei moods-ta loomulikult rootsi ühis-konnale enam mingit tulevõlgu ohtu. Ka pole nad olnud koor-maks ega hõlbiks nendele "õige-tele" eestlastele, kes tänaseni on võlgu oma pääsemise eest nen-dele eesti sõduritele, kes 1944 ke-vadialvel suutsid Narva, Pihkva ja Peipsi-äärseid rindeid pidada. Kuid 1950-nal aastal võl-maldus Rootsiist kergendatud tingimustel Kanadasse edasi rännata, kasutasid seda võima-lust paljud endised sõdurid.

Kanada ja USA eesti võitlejate kahtlevad mõtteavaldused eesti kahtluses on Rootsis elu-nevate eesti sõjaveteranide huiusa vastutajaks leidnud. Silmsed väl-jejad — esialgu küll kitsamas ringkonnas — „asunud tegema eeltoet, et eeloleval sügisel kuu-keksa kokku ületulikuks nõupi-damine eesti sõjaveteranide koodise loomiseks ka Rootsis. Eestlastele lelab selline üritus poldamist, kuigi Rootsis elu-nevate endiste eesti sõdurite huiusa, teadmises ja uhkuses, et nad on täitnud oma kohustused nii eesti rahva kui ka inimuse suhtes, katvates eesti rahva õigust oma territooriumi puutumatusele ja demokraatlikele vabadustele.

JURI REMELGAS

Moskvas oli arutusele SALT-lepingu uuendamine.

Pinge vähendamine vene vaatekohalt

USA ja Kanada küsimustega tegeleva Moskva asuva insti-tutudi juhataja "amerike-koor" Georgi Arbatov (teatud vene läänemaailma sovetoloogidele)

Agnes Kaasiku näidend

Agnes Lepp-Kaasiku on alanud oma kirjutatud näidendi "Lahu-tus" proovidega. Näidendi aine on kaasaegne ja võetud niiolela lähedast elust.

Kaasa mängivad Heijo Mäng-e, Epp Lohk, Siiri Krissa, Kai Mets, Harri Kaasik, Rein Velnor, Uno Tõnissoo ja väikeses kõrva-lasos arutavastajate ise.

Näidendi esitendus toimub sügisel.

Nato tugevam kui arvatakse

Nato on tugevam kui see pilt, mis NATOst massimeediasel meeldub, ütles oma lahku-miskõnes Brüsselis senine NATO-sõjalise komisjoni esimees admiral Peter Hilli Norton. On ebareali-st, ühe hinnata Varssavi pakti kui äärmiselt efektiivset organisat-siooni ning samal ajal pida-da NATOt mingiks üksiks ja aegla-seks kaitseliiduks. Nato on küll-tajuti paendilik ja kiire oma reaktsioonides.

Ara briti admiral arvustas as-jaolu, et NATO liikmed kuhutavad liiga vähe raha oma kaitses. N. Lõdu paneb 12% oma eelarvest

on andnud intervjuu ajakirjale Newsweek nõukogude vaatekoh-tade pingevähendamise osas.

Arbatov nõuab, et USA ja N. Lõdu "õpikult elama vaka palju erinevates tingimustes, omist edendaksid pingevähendamist". Ta ütles ka, et praegu ei toimuvat kriitika või arvamisvaldused, vaid "massiline ja pidevalt organiseeritud kampania N. Lõdu ja teiste sotsialistlike riiki-de vastu".

Sellest kampaniast osavõtnud polevat mitte ainult m. dissiden-did, vaid paljud välismaalase-d, läänemaised massime-diumid, eriti valitsuste hääl-kanjad (nagu Voice of America ja Radio Liberty), samuti kõrgel-tel kohtadel olevad USA valitsu-seasutused ja ametnikud.

Seda kõike peab N. Lõdu oma si-seasjadesse segamiseks. Paljud näivad seda võtvat nagu põnevast mängu. Nad õhutavad väljast-poolt dissidente seaduserikku-mistele, ilmselt et õhutajad ise.

Arbatovi seisukonad on tüüpilised N. Lõdu poliitikele, aga näitavad muuhulgas ka, et see ilmselt silmapaistev "amerike-koor" tegelikult kuigi palju ei tunne läänemaailma inimeste ja valitsuste hingega ega poliitilise vaated. Suurem osa ta väidetest on tüüpilised N. Lõdu vastupro-pagandade inimõiguste rõhu-tamiste läinud väljendatud küll tavallisel plaal takkilemas vormis.

Muuhulgas kõtab ta vaatekoh-tade läbi igatsus Kissingeri järgi, kes valitses oli nõus maailma jagamisega N. Lõdu ja USA vastavastase sektoriteks, mis osas vastastpooli ei oleks vähelesegamiseks õigust, et teki-tahe oma sektoris mis tahes.

Toronto's arvi Merike de Ma-goss, n-n-na Kõlm, on väitnud, et Vürumaa Rootsi suri 21. det-sembril 1976 Jüri Viinamäe, süüd 14. oktoobril 1907 Viinamäe.

kannaksid vastutust. Kes vastu-ta üldse?

Niisugune teguviis võib mür-gitada suhte areenimise ja üldist poliitilist kliimat.

Arbatovil rõõmist, mis takistab N. Lõdu katseid saavutada rel-vastuse ülekaalu võrreldes USA-ga. Arbatov küsis kohe vastu, mis takistab USA omaotpoolt katseid saavutada ülekaalu. Tulevat pi-dunud relvarüstamist, eriti unte relvatüüpide ja süsteemide loom-is.

Maajanduslike suhte alla soo-vis Arbatov, et kaotatakse kõik "diskrimineerivad klausulid" maajanduslike lepingutes (näi-tekse Henry Jacksoni poolt inspi-reeritud ühinguks viljaõhu puhul, et juute laetaks N. Lõduid välja rännata).

Ta katsus ka ehmata USA firmasid asjaoluga, et niisugused kõrvalingimused võivat N. Lõdu otsust suunata USA asemele Lääne-Euroopasse ja Jaapanis-se.

Arbatovi seisukonad on tüüpilised N. Lõdu poliitikele, aga näitavad muuhulgas ka, et see ilmselt silmapaistev "amerike-koor" tegelikult kuigi palju ei tunne läänemaailma inimeste ja valitsuste hingega ega poliitilise vaated. Suurem osa ta väidetest on tüüpilised N. Lõdu vastupro-pagandade inimõiguste rõhu-tamiste läinud väljendatud küll tavallisel plaal takkilemas vormis.

Muuhulgas kõtab ta vaatekoh-tade läbi igatsus Kissingeri järgi, kes valitses oli nõus maailma jagamisega N. Lõdu ja USA vastavastase sektoriteks, mis osas vastastpooli ei oleks vähelesegamiseks õigust, et teki-tahe oma sektoris mis tahes.

Minneapolisise E. Maja pankrotis — müüakse

MINNEAPOLIS (VES)

Minneapolisise E. Maja Minneapoli-ses on sattunud raskesse ma-janduslikku olukorda. Samuti on kriis jatkuma leidmises. Mit-med aktiivsed eestivadajad on kas surunud või kõrvalde jäänud. Eesti Maja on antud müügil.

Kui maja osteti pidi see olema isemajandatu. Seda see oligi esimestel aastatel. Vana maja on nõudnud järjest suurenevaid ja kulukaid remonte. Mõeldud talvel lakas kütteseadelise töö-tamast ja see tuli asendada uue-ga, mis maksis koos eeltoetega 10.000 dollarit. Pidevalt tõusnud ehituskulud ja alaline inimju-pundus maja valitsemiseks ja korraohu- ja osile kutsunud ületamatuks kriisi.

Taas aastat tagasi viidi läbi rahakorjariis aksioon, mis ei edukas ja maja vabastati pangavõl-gist. Jäid ainult siselaenuid ja oasatheid oma liikmetel. See leevendas olukorda vaevalt üheks aastaks ja samad hädad old ta-gasi veel raskemal kujul. Kõigile rahale seelus, et tubid tagant järgi tagasi, ka bingomaks, umbes 7000 dollarit.

Millejärelest viivitati ikka veel maja müügleikamiseks, mille läbiviimine võib võtta küla-aastaid. Vahepeal on aga vaja maja majandamiseks raha ja juhtkonda inimesi. Kumbagi pole kuskilt võtta.

Üldkoosoleku otsusega jaan-uari alustati anta maksi müügitse 120.000 dollarit eest. Seni pole ost-jat veel leidunud, kuigi saalid, üritustavad korterid ja kiruruumid on heas korras.

Igal juhul, rahvusgrupp on tunduvat kahenend ja palju lootunud oma elujõust ega ole enam võimeline majandama sel-list suurt ja vana maja, mis nõuab eriti palju inimjuudu. Ka sõltukondlik tegevus aastate ke-stel palju vähenenud ja mitmed allorpanid on oma tegevuse lõ-petanud, nagu laulukoor, orkes-ter, rahvatantsu trupp j.

3. apr. toimus Eesti Maja as-tapeakkoosolek, millest võttis osa vähe hää liikmeid. Valimised jäi teostamata, kuna ei leidnud kandidaate. Üks koosolek tuleb kokku kolme nädala pärast, kus arutatakse maja eadspidise saatus.

Doktori väitekirj:

Vene-Briti surve Soome juhtkonna karistamiseks

Helsingi ülikoolis kaitses hiljuti riigiteaduse litsentsiaat Jukka Tarkka oma soomekeelset doktoriväitekirja "Suomen sotasyllisyysskysymys ja liittoutuneiden sotarikospolitiikka" (Soome sõjasüüdlaskusimus ja liitlaste sõjaroimapolitiika), milles väidetakse, et Soome valitsuse poliitika selles küsimuses Soome sõjaajast juhtide kaitsmises aastatel 1945–46 korraldatud protsessil oli nii osav kui üldse sai olla, kuid mis sellest hoolimata kindlasti mitmes punktis kutsus elava mõttevahetuse.

Järgnevad mõtted on pandud kirja Soome ajakirjanduses väitekirja kohta avaldatud andmetel, ms. Helsingin Sanomates ilmunud Tarkka enda terve lehekülje pikkuse kokkuvõtte, alusel.

Soome nn. sõjasüüdlaskusimuse aluseks oli alguses Soome ja Sovjetliit vahel septembri 1944 sõlmitud vaherahulepingu 13. artikkel, mille järgi Soome kohustus võtna vastutusele need isikud, kes olid elinud rahuvälistes olukordades kaalutades teaduse. Kuid 1946 suvel liitlaste laiendatud sõjasüüdlaskusimusest. Nüüd kuulub selle alla ka see, kes oli "süüdlane kuriteos rahu vastu".

Soome valitsus esitas augustis 1945 vastava seaduseelnõu. Ent selle arutamisel esituskannas näidati, et see oli vastutus Soome poliitikutega ja seadustehniliselt kõlbmatu. Tagajärjeks oli, et liitlaste kontrollkomisjonid esimeses, Eesti okupeerimise 1940 läbiviinud kurkuluks kindralkolonel Andrei Zhdanov, kutsus peaministri Paasikivi enda juure ja ühendas see sõjaga, kui asja ei korraldata liitlaste soovi kohaselt.

Soome riigipää võttis selle järele vastu retroaktiivse seaduse. Asutati eriline komisjon arutama, kuid tuleks vastutusele võtta. Keskneks punktiks kujunes ametis oleva presidenti, marsal Mannerheimi vastutusele võtmise küsimus. Oli ta ja väga oluline määr mõjutanud Soome sõjaajast poliitikat.

Selgus, et mitte ainult soomlased, vaid ka venelased soovivad vältida marsali kimbutamist. Venelased said väitekirja järgi aru, et niisuguse sammuga tagajärjeks oleks ilmselt olnud suurel sümboolsel rühmitusel Soomes ja see oleks olnud kahjulik ka Moskva seisukohalt.

Kui küsimus oli seega soodsalt lahendunud, võiski Soome valitsus asjas edasi minna. Novembri 1945 otsustati võtta vastutusele

endine president Risto Ryti, endised peaministrid Jukka Rangeli ja Edwin Linkomies, endised ministrid Henrik Ramsay (oli sõja ajal olnud välisministriks), Väinö Tanner (sotsiaaldemokraatide juht, kes oli sõja ajal olnud majandusministriks), Antti Kukkonen ja Jyke Reinkinn ning endine Berliini–saadik Kivimäki.

Kaebaluste esimeseks mõtteks oli etada süüdistuse seaduslikust ja pabada süüdistust kaallemist rahvusvahelises kohtus. Paasikivi oli sellele järele vastu. Ta ei uskunud, et niisuguses kohtus oleks võimud olla lääneriikide esindajad. Ja nõukogude kohtus oleks kõne alla saanud tulla ainult soomlastes.

Lõpuks kaebalusest nõustusid siiski Paasikivi hinnanguga ja asusid ette valmistama oma kaitsed. Oli kaks peamist probleemi. Esiteks oli oleks tohtunud ärritada Moskvat, kuid teisalt ei saanud jätta nimetatuna N. Ljuid poliitikat Soome vastu kolme kümnendite aastate lõpu ja 1946–47. See oli tekitanud kahtluse tunde soomlastes, mis omakorda viis kaitses otsimisele sakslastel.

Teisalt tuli vältida kõike, mis oleks raskendanud Mannerheimi positsiooni — kuigi ei olnud võimalik rääkida sõjaajast poliitika ja sellest, misuguseid otsuseid ta oli teinud.

Pärast kohtuprotsessi esimest järku lasti kaebalused vahaks. See vihasid jälle põhjalikult Zhdanovi, kes kutsus enda jutule esitueks Paasikivi, siis viis ministri ja lõpuks kolme valituses oleva erakonna parlamendigruppide liikmed. Kuid kaebalused jäid vahaks ja arreteeriti uuesti alles siis, kui protsessi jätkati.

Nüüd ärritas Zhdanovit president Ryti kaitsesõne. Zhdanov tembelendas selle natside propaganda ja oli pahane Soome va-

Soome illemajakataja, marsal Mannerheim pääses äle noortea sõjaroimariis tembeldamisest.

litsusele, et see ei olnud hakanud kaitsma liitlaste autoriteeti. Ta nõudis, et kõnet ei tohi avaldada.

Aegada valituse jooksul soomlastest koosnev kohtus tegi laeagne kohtuminister Urho Kukkonen sai Zhdanovi taganema seletusega, et Ryti kõne avaldamatajättmine jätaks publikule mulje, et kaitses oli suhtunud ümber hukata prokuröri süüdistuse. Kõne avaldati kirbihiul.

Soomlastest koosnev kohtus tegi laupäeval 16 veebruaril 1946 oma otsuse, mille järgi Ryti oleks mõistetud 8 aastaks vang; Kivimäke vabastatud ning teiste otsused oleks olnud vahepealsed. Paasikivi oli rahul. Ta ütles: Kaitses oli olnud osav. Ta ei kartnud, et kaebalustele määrataks ainult kergegi trahvi.

Kuid järgmisel hommikul itimus kontrollkomisjonil abielimees Grigori Savonenkov Paasikivi juure ja teatas, et kohtuotsused olid liig kerged ja et neid tuleb pikendada 5–10 aasta siks. Peaminister teatis sellest nõudmisest kohtule.

Emaspäeval käis Inglise saadik Shepherd "erastikuna" välisministeeriumis selgitamas, et "N. Ljuid nõudmisel on mõeldud" ja et nendega tuleks nõustuda.

Selle raske surve all kohus mõistiski Rytile 10, Rangellile 6, Tannerile ja Linkomiesle 5%.

Peaminister Paasikivi juure tuli Moskva emissar Andrei Zhdanov ja ühendas see sõjaga kui parlament keeldub riigijuhide karistusseaduse vastuvõtmisest.

Kivimäkil 5, Ramsayle 2% ning Kukkonenile ja Reinkinnale 2 aastat.

Doktor Tarkka on kahtlemata õigus, kui ta märgeb, et soomlased pääsesid palju kergema karistusega kui sakslased, jaapanlased, rumeenlased, bulgaarlased ja ungarlased. Kuid ta jätab tähelepanemata, et sakslased ja jaapanlased olid käitunud toorelt vallutatud rahvaste vastu ning et Rumeenia, Bulgaaria ja Ungari olid okupeeritud maa.

Tarkka väidab ka, et kokku puudetest soomlaste ja venelaste vahel sõjasüüdlaskusprotsessi ajal tekkis nende vahelises läbikäimises uus moodus. Kui veel enne sõda Soome olid — Tarkka järgi — avalikult ja otsekohe seil alati lükanud tagasi N. Ljuid etpanekuid, siis nüüd põhjendades soomlastes usalduslikult omavahelisel läbirääkimistel oma seisukohti ja saavutatud (kunna suurrigi prestiižil ei olnud avalikkuse ees märgus) ni soodsamaid lahendusi.

Niisugused seletused ei ole veenavad. Soome ja N. Ljuid vahelised läbirääkimised näitaks 1938–39 kuni 1939 oktoobrini teatud saarte ja piirkondadele hoiu tehti nende kontaktid rangelt salajas.

Juba hoopis varem, 1919–20 oli Eesti rahudelegatsiooni juht Jaan Poska olnud temal nõu küsima tulnud Paasikivile, et rahulibirääkimisi tuleb pidada salajas, mitte pidada neid avalikkuse ees ja ajakirjanike juuresolekul, nagu tolla ajal oli kombeks.

Ei ole ka kindel, kas salajasel läbirääkimisel on igal ajal ja igas olukorras nõrgemale poolele kasulikum.

Kõike kõige võttes tundub, et Tarkka väitekirja on küll mitmeti huvitav, kuid osaliselt tendentslik. Eriti püütakse selles ilmselt rehabiliteerida praegust presidenti Kekkonet keda sõjasüüdlaskusprotsessi ajal süüdistati, nagu ka peaminister Paasikivi, liiges järelandlikkuses. Seda muljet kinnitab ka Tarkka oma artikkel, mis on ju autente tekst.

Lõpliku hinnangu väitekirja kohta võib anda alles siis, kui see on saanud kaitsesadaavaks laulema üldisusele.

ESMO RIDALA

E. Päevade teatri-toimikond

Neljapäeval kohtusid Eesti Majast Stockholm teatritegela-see Esindatud olid Finna Studio ja Stockholm Eesti Teater.

Moodustati Eesti Päevade teatri-toimikond, kuhu kuulusid Reino Annik, Aleksander Miits ja Uno Tõnissoo.

Pärast toimikonna moodustamist vahetati mõtteid probleemide üle, mis keskne üles seos Eesti päevadele.

Kuusõnnemel, Eestis, suri detsembris 1976 Milna Paju, suri 13. novembril 1988 Kuusõnnemel.

Noorte suvepäeval Metsakodus juulis

18–23. juulil toimub Metsakodu Noorte Nädal. Seal tutvustatakse meie suuremaid organisatsioone, mis tegevest noortele, see toimub gruppide kaupa, nii et samal päeval tutvustavad end samasse organisatsiooni tiipi kuuluvad. Seni on lubanud kaasa aidata Eesti Kultuuri Koonid, Rootsi Eestlaste Esindus, Eesti Komitee, Eesti Skautlike Noorte Malev Ühendus, Rungla Rahvantsurühm Kanadas.

Ilma päeval on organisatsioonidel 4 tundi aega oma tegevuse tutvustamiseks. Olejäänud ajal mängitakse võrkpalli, harrastatakse laskeporti, jutatakse või

nauditakse Metsakodu looduslikult kaunist ümbrust.

Noorte Nädal on peamiselt mõeldud noortele, kes on vahemalt 15 aastat vana. Registreerimisel antakse teada ette ajalahted. Sõogi eest hoolitsevad perenaised.

Kohe pärast Noorte Nädala lõppu algab Metsakodus Suveharijaid. Sellest võivad Noorte Nädalast osavõtjad ka osa võtta. Kui leitud küllalt palju soovijaid, siis on võimalik korraldada ühist bussisõitu Metsakodusse ja tagasi. Lähemalt teatakse sellest siis, kui algab registreerimine.

Välisajakirjanike vintsutusi Venes

NEW YORK (VES) — Välisajakirjanike vintsutamine ja tagakajamine N. Venes on järele endiselt heas, kirjutab ajakirjanik Henry Cassidy, kes omal ajal oli Ass. Pressi Moskva-büroo juht. Ta ütles, et Ameerika ajakirjanikul on õieti põhjust pühitsemiseks, kui teda Moskvas kui soovimatult isik on välja aetud. Seis siis võib ja kuigi muld saadla parema kohta. Omaaegsed vintsaajad lääne vaba pressid esindajatele on jälle taga tulnud, võibolla isegi karminatena, kui Stalini ajal.

Henry Cassidy kirjutab, et omal ajal kogu CNS-i büroo Moskva suleti, kuna see ei jäänud olnud taastatud, et Stalini oleks marsal Timoshenkolet pudeliga pähe virutanud. Cassidy ise arreteeriti 1941 Sotshis Musta mere ääres, kui ta pidistas äh mälustussamast.

Parajasti oli alanud sakslaste invasioon ning kommunistid oli tohtu hirm apoonide ees. Iga isik, kes ei näinud välja nagu nõukogude inimene, oli kahtluse all ning võis rännata vangimajja.

Pärast sõda oli väliskorrespondentidel N. Venes märksa vabamad tegevusvõimalused,

kuid need hakkasid vähehaaval kaduma ja nüüd on ohukord saamaugne kui Stalini ajal, kui mitte halvem. Hiljuti saadeti Moskvas välja G. A. Krimski (Ass. Press), keda süüdistati spioneerimises ja välisrühaga hangeldamises.

Toeline põhjus oli see, et Krimski oli loonud heid suhted teistimõeldud. Välisajakirjanikud ei muidu Helsingi kokkuleppe sätete pohtakujuline rikkumine. Cassidy järele, et praegu on igapäevane näht, kus väliskorrespondentide vastu kasutatakse füüsilist jõudu. Korrespondendid, kuid samuti ka välisdiplomaadid elavad alalisel valvel all. Nende kaebade ümber liiguvad poliitilised, kes olevat välja pandud nende kaitses.

Tegelikult on poliitiseis ülesandeks valvata, kes välismaalastega lähevad. Reimeine väljaspool Moskvat on suuresti kitsendatud. "Välisajakirjanikud, kes saavad venelelele olematuid teateid, leivad vangi, et nende autokommid on läbi lõigatud, autod "varustatud" või nad satuvad ohlikku olukorda hullaangidega, kes teiseltsel võid olla KGB agendid.

Partei lõhestab poola katoliiklasi

Katoliiklased on Poolas arvustatavad juud, keda ei saa ignoreerida ka kommunistid partei. Katoliik kirikul on olemas oma ideoloogia, tegev organisatsioon ja palju pooldajaid.

Noored katoliiklased on organiseerunud KIK nimelisele ühingusse. See on teatud määral ainus lubatud opositsioon Poolas. Noored on leppinud põhiolukorraga. Nad leivad olevat paratamatult, et Poola on olnen Moskva ja peab selle tõttu alati hoidma kommunistliku riigikorra. Aga nad on kehtinud valitsuse üksikute sammude suhtes ja soovivad teostada teatud reforme.

Tagasihoidlikkusest hoolimata

Inimõiguste rikkumine ei saa olla "siseasi"

Peakirja all "Pravda võitis ajalugu" kirjutab Günther Dallmann ajalehes "Arbetaren" lühedele kommunistide vee ajakirjanduse viimasepeetel. Et surimaskutele inimõiguste küsimuses!

Nõukogude ajakirjandusel on aliguse peale oma valgustusloosofia. See suhtub oma lugjatesse nagu mängukooli lütesse ja mitte arukatesse inimtehesse. Kuusikümend aastat kommunistliku survet on jätnud oma jäljed.

Pravda nõuab, et läänemaailma ja ida oma kriitikut peaksid tunustama nõukogude edusamme. Mõistele edusamme? Inimõiguste rikkumist? Iegi nn. eurokommunistid ei tunista inimõiguste rikkumist nõukogude seisajaks.

Teistimõtlejad on Pravda järgi vilets kaptuüls antisovjetlikult mõttevald inimesi, kes räägivad halba oma kodumaast ja võidavad (!), neid taga küsatakse. Kõik niisugused agitiatsioonid on Pravda järgi täpselt planeeritud ja kooskõlastatud saboteeritud.

Iga arvustaja tembeldamine

bandiidiks ja maareeturiks tuleb meelde sõnastada kolmekümendat aastat. Nii Venemaal organiseeriti lavastatud protsessis surimaskutele ja nädal maha vana kaardivägi Lenini ajast. Näib, et Brezhnev on organiseerunud uut stalinistliku külmariide.

Pravda järgi on niisuguse kampaaniate sihiks juhtida läänemaailma avalikkuse tähelepanu kõrvale kapitalistliku süsteemi algavast kriisist, mida see süsteem ise ei oska lahendada.

Pravda räägib keiseri uuesti riigest ja vaibik riikust.

Antakse ka mõista, et läänemaailmas ei esine mingit kriitikat kapitalismi vigade suhtes.

Teeseldakse, et läänemaailma liberalid ja vabapooled vajavad nõukogude abi selleks, et määrgata kapitalismi vigu. See pole lihtsustatud vaid hoopis võltsitud ajalugu.

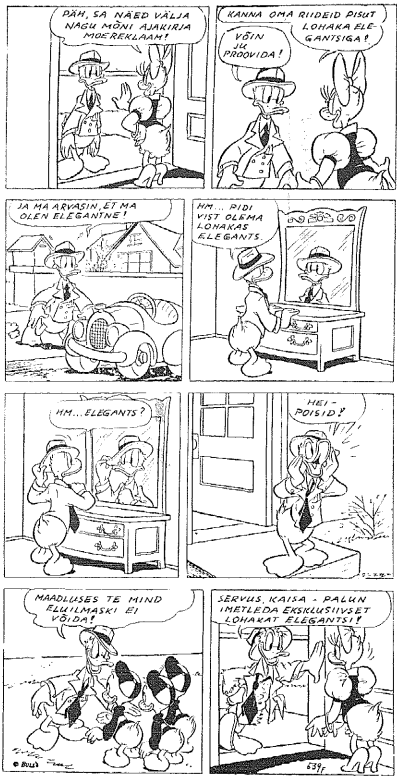
Ilma diktatuurita, vangilaagriteta ja psühhiaatrilise terrorita oleks Pravda nn. toed ammu paljastatud.

Pravda juhtkirjad on surmalellad marksiist-leninistliku nn. sotsialistliku süsteemile, see on jätahoop inimõiguste südamesse.

Göteborgi Nätering toob lavale "Vedelvorsti". Pildil näidendi tegelaskond. Esietendus on Borsås laupäeval, 14. mail. (Foto Kopler).

Piilupart Kalle

Fantoom

Televisiooniprogramm

TV Lõrdag

LÕRDAG 7 MAJ
TELEVISION 1

Lõrdagsemorin:
9.00–9.25 Tili häst: Galopp.
Suomenkieliset ohjelmat:
Finskpraktika program:
9.30 Täpeltumia. Aktiivset finksprikka.
10.00–11.35 Elokuva: Sven Tuuva.
Längfilm: Sven Dufva. Finlänsläki
längfilm från 1968 i regi av Edvin
Laine. Väinö Linnas skakande och
mustiga berättelse om bondpoiken
Sven Dufva upplever under krig-
stid 1908–1909. I huvudrollen: Veikko
Sinsalo.
Tekst på svenska.
14.55–17.00 VM i badminton. Direkt-
sändning från semifinalmatcher
samt finalen i mixed dubbel. Åke
Brodin.
17.55 TV-nytt, väder, meddelanden.
18.05 Heigimäbbön. Från Olaus Petri
kyrka i Örebro.
18.30 Aktuell i veckan. Textat.
18.35 Fåkar. Den isländska hästen.
19.00 Kulturnöje: Solsejntens och
opinionen. Den landsförsväde ryske
nobelpristagaren Alexander Solsej-
nits har blivit omstridd också hos
oss efter en serie uppspennande
kända uttalanden om västvärldens
feshet och firfall. Kan han fortä-
rande tas på allvar? Frågan disku-
teras av författarna Melker John-
son, Birgitta Trotzig och Bunny
Ragnersten, och Solsejntens deltar
själv via utdrag ur en BBC-intervju.
Programledare: Göran Bengt-
son.
19.30 Klaka digga dig gör i kväll
"Plock i pop" ur popens historia.
Och pop föder dans...
20.00 Harald Lloyd. Den amerikanska
komikern som lyckas med konsten
att: Uppfinna en patentmedicin som
gör sjuka människor friska – eller
tvärtom!
20.30 Aktuell, väder, sport.
21.00–23.15 ca Melodifestival '77 –
final. Direktsändning av finalen i
Eurovision Song Contest från Wen-
bley Conference Centre i London.
Tävlingssongdåran är: Irland, Mo-
naco, Holland, Österrike, Norge,
Västsydland, Luxemburg, Portugal,
England, Grekland, Israel, Schweiz,
Sverige, Spanien, Italien, Finland,
Belgien och Frankrike.
För Sverige tävlar gruppen Forbes
med sången Beatles. Kommentator:
Ulf Elfving.

TELEVISION 2

16.25 Tackling. Jobba med jobbet.
Repris.
17.00 Santslagars Ark. Textat.
17.15 ca Österlens vildkaniner. Textat.
17.30 Gluggen – program för de
18.00 Lördags. Hej Lördags. Den sista
biten av skivövern är livsfarlig, för
där blir körarna för fort och mot
ett litet vid övergången.
18.30 Vi i f. n. Frågetävling med ele-
ver ur Åk 5. Programled: Berndt
Friberg. Domare: Lennart Edberg.
Göteborg.
19.15 Se Sverige och svenskan.
Människor, situationer och händel-
ser filmade av amatörer från hela
landet. Vård: Elisabeth af Geijer-
stam.
19.30 Rapport med väder.
20.00 Nya made in Sweden. En skön
stund med Georg Wadenius, gitarr,
Wlodek Gulgowski, piano, Pekka
Pohjola bas och Peter Sundell,
trummor.
20.45 ca På vägen – turkisk novell
av Yasar Kemal med målningar av
konstnären Orhan Wicelström. Be-
rättelsen handlar om Hetta, damm
och kärlek. Den läses av Gösta Be-
redet.
21.00 Svanen. Amerikansk långfilm
från 1956. Handlingen utspelar sig i
Ungern år 1908.
Filmen är en romantisk skildring av
prinsessan Alexandra som förläskar
sig i den ontresnande kronprins
Albert. Han börjar dock visa ett
mycket större intresse när prinses-
san blir kär i sin informatör. Regi:
Charles Vidor.
I rollerna: Grace Kelly, Alec Gui-
ness, Louis Jourdan, Agnes More-
head, Jessie Royce Landis.
Repris från 1978.
22.40 TV-nytt och väder.
22.45–23.10 Lördagsfarsen: Rhoda. 4.
Inte dansar på lördag.

TV Söndag

SÖNDAG 8 MAJ
TELEVISION 1

Suomenkieliset ohjelmat:
Finskpraktika program:
15.45 Talo tornioimeläksöissa.
En gård i Tornedalen. Textat på
svenska.
11.10–11.40 Ajankohtainen asia.
Aktuell debatt.
Endast på finska.
11.45–12.45 Invarannyyt.
12.45 Nyheter på finska.

12.50 Nyheter på serbo-kroatiska.
12.55 Nyheter på turkiska.
13.00–14.05 Nyheter på grekiska.
17.00 Arvingarna. 16. Romantik i lu-
ten. Repris.
17.55 TV-nytt, väder, meddelanden.
18.05 Hovets mysterier: Den ofantliga
skattkammaren. Havet har varit
gamla världens skattkälla och den
nya världens öde- och näringskälla.
Kan det också rädda en svältande
värld om det utnyttjas rätt? Havet
har också spelat en stor roll i lit-
teraturen från Homeros till Hem-
19.00 Doktor i farten – engelsk kom-
ediseri.
I rollerna: Robert Nedwell, Geof-
frey Davis, Ernest Clark.
19.30 Motormagasinet.
20.00 Ett landskap i England. 13. Maj
1934 och 6 maj 1935. En minnesvärd
dag.
Barnen Holly har i det närmaste
fått en ny mor i pappa Hollys
"frin" Anita Brimsley. Men Lydia
har svårt att acceptera henne, trots
att hon har möjligheter Lydias skol-
gång. Tillsammans gör barnen en
utryckspått under en pick-
nick. Sarah Burton har ett allvarligt
samtal med Mrs Beddows, som
kommer med avslöjanden och
överraskningar.
I rollerna: Dorothy Tutin, Lesley
Dunlop, Ray Mort, Doreen Andrew,
Hermione Baddeley.
Sista delen.
20.50 Kondestyck berättar: Arkitektur
på frimärken. Om byggnader som
motiv på frimärken och om något
att samla dessa konstverk i minia-
tyrformat berättar Roland Møl-
lert.
Repris från 12.1. 76.
21.00 Aktuell och väder.
21.30 Söndagskväll. "Kristens resa" i
sydda tavor. Konstnärin Alva
Friedwall har valt nål och tråd som
sitt uttrycksmedel när hon återger
1800-talspredikanten John Bunyans
klassiska "Kristens resa" i bilder.
Repris från 10.10. 76.
21.40–22.06 Värderättaren. Per Agne
Erikhus med en nykrisen novell:
Hoppörnen.
TELEVISION 2
13.30 Stämning för er som följer Ta-
ton.
13.35 Ta ton! Spela gitarr och block-
flöjt med Uffe och Clas.
13.55 Ishockey-VM: Direktsändning
från match om tredje och fjärde
pris. Lars-Gunnar Björklund och
Roland Stoltz.
I pauserna direktsändning från bad-
minton-VM i Malmö.

16.15 ca Badminton-VM i Malmö. Di-
rektsändning från finalmatcherna.
16.55 Ishockey-VM: Direktsändning
från de avslutande matcherna.
Lars-Gunnar Björklund och Roland
Stoltz.
19.30 Rapport med väder.
20.00 Klaka bad – den finska bastuns
uppgång och fall. Finlands bidrag
vid Årets Tomtefestival.
21.00 Dokument utifrån: Thailand –
ett nytt Vietnam? Ett reportage
som skildrar situationen i Thailand
efter militärkuppen förra året. Den
trovande demokratin brottades och
oppositionen tyssades. Samtidigt har
det tio år gamla gerillakriget ökat i
omfattning.
21.45 I nionde månaden. Kari Sylwan
och Karin Thulin har bildat en fri
dansgrupp som arbetat tillsammans
i ca fem år. De har särskilt arbetat
med psykologiskt-mänskliga
konflikt situationer.
I "I nionde månaden" tar de upp
särskilda problem och de känslomä-
nskliga konflikter som en graviditet för med sig.
22.25–22.30 TV-nytt och väder.

TV Måndag

MÅNDAG 2 MAJ
TELEVISION 1

Skol-TV:
9.00–9.15 Switch on 28, Åk 8.
9.20 Klaka digga dig II, Åk 4–6. Vi
har vår egen musikk.
9.40–10.00 Så funkar grunskan, Åk 2–
3. 4. Läset.
10.00–10.15 Runt i naturen, Åk 1–2. 1.
En myrs dag.
10.20–10.40 Hårig är jorden, Åk 9. 2.
Olja på villolagår.
10.45–10.50 Om arbetstid och arbets-
marknad.
11.30–11.50 Fårg-TV, Åk 2, Åk 4,
gyrnn. 1. Besök på en fårg-tv-f-
brik.
13.35–13.55 The British Isles. 1. Lon-
don.
16.30 Halvfilm: Paraplymans berättel-
ser. Staffan Westerberg och hans
dockor.
17. "Paraplyman möter Riddgöa".
17.00–17.15 Språk – idag på finska.
Masa ja Murre.
Max och Murren.
17.55 TV-nytt, väder, meddelanden.
18.05 Jamie. 6. Sotarpöjken.
18.30 Sveriges magasin, Skåne.
19.00 Diverseshandel i kris. Den se-
naste läggkonjunkturer har ställt

den svenska stålindustrin och dess
svårigheter i hjärt belysning.
Från Luleå ger branschfolk sin syn
på problem och tänkbara utveck-
lingsvägar.
20.00 Flakarna – dansk serie. 3. An-
ton Knoppers kris.
De nyutbildade fiskarna ser mycket
allvarligt på det som kommit fram
om förhållandet mellan Lavst Sand
och hans styvdotter. Dessutom har
den godmodige ungkarlen Anton
Knopper blivit förläskad i en lek-
troende flicka.
I rollerna: Claus Nissen, Henry Jes-
sen, Kirsten Søberg, Jörgen Tey-
tand, Avi Sagid, Anne Wedege
m fl.
21.00 Aktuell och väder.
21.30–22.20 Reservdelsmänniskan.
Textat. Reservdelsmänniskan –
morgondagens medborgare? Repris
från 8.4.

TELEVISION 2

17.30 Finska folkskolor. 1. Forsta-
rarna.
17.55–18.00 Det var en gång en som-
mar – filmberättelse av Tomas och
Yeng Löfdahl om vad som finns att
se i naturen.
19.00 Privat.
19.30 Regionala nyheter. Syd-
nytt, Västnytt, Mittnytt, Nordnytt.
Västnytt sänds denna veckan på
rikssättet.
19.30 Rapport med väder.
20.00 Ishockey – VM. Direktsändning
av matchen Sverige–Sovjet. Lars-
Gunnar Björklund och Roland
Stoltz.
22.25–22.30 ca TV-nytt och väder.

TV Tisdag

TISDAG 3 MAJ
TELEVISION 1

Skol-TV:
9.00–9.15 Here we come, Åk 4. 5.
Where is Diana.
10.00–10.10 Switch on 28, Åk 3.
10.15–10.30 Så funkar grunskan, Åk 2–
3. 4. Läset.
10.35–10.50 Port of secrets, Åk 9. 3.
Why does everybody have divers.
12.20–12.30 The British Isles. 3. Scot-
land.
13.10 Film – TV – verklighet. 3. Bo-
stadsmord – två sätt att informera.
13.35–13.55 Jeunes français d'au-
jourd'hui. 3. Yves.
16.30–17.00 Halvfilm: Vad händer på

natten?
Rutiga Roffe.
17.55 TV-nytt, väder, meddelanden.
18.05 Sportdags. Cykelboll, cykelpolo
och vattenski. Ulf Schenkmanis
och Stig Enehoem. Karlstad.
18.30 Sveriges magasin, Skåne.
19.30 Multinationella företag. 1. Val-
färd i demokratisk anda?
20.10 Stopp! "Nu får det vara slut på
det här – om vi människor ska
kunna överleva." Det var temat för
en teckningsutställning med hund-
ratala deltagare från hela världen.
Jugoslavisk kortfilm.
20.50 Uppdraget. Vardar: Karin Falck
och Runo Edström.
21.00 Aktuell och väder.
21.30 Sportnytt.
21.35–22.05 Mord eller medlidande?
Amerikansk långfilm från 1974.
Pauli Harsanyi är likare. Hans hus-
tro Lois lider av en obotlig sjuk-
dom. När husström dör blir dr Ha-
relson såbäddad för mord. Regi:
Harvey Hart.
I rollerna: Bradford Dillman, Den-
ver Fyle, Melvyn Douglas, Mildred
Dumock, David Birney, Don Porter
m fl.

TELEVISION 2

17.30 Finska folkskolor. 2. Tranen och
räven.
17.55–18.00 Det var en gång en som-
mar.
19.30 Regionala nyheter. Syd-
nytt, Västnytt, Mittnytt, Nordnytt.
19.30 Rapport med väder.
20.00 De fattiga och de rika. 4. Inget
kan hindra mig nu.
Rudys målmedvetna studiearbete
börjar nu bära frukt på allvar: han
tar sin examen och ställs genast i
en angräns, men avvägande val-
suation.
Tom ställs också inför viktiga avgö-
randen. Sedan han gjort sin vä-
ninnan Teresa med barn får han
oväntad – och innerligt mycket
motvilja – hjälp av pappa Axel.
I rollerna: Peter Strauss, Nick
Nolte, Susan Blakely, Dorothy
McGuire, Jay Milland, Bill Bixby
m fl.
20.50 Anlagstävling.
21.00 Gud har många namn. Den för-
sta av tre filmer om religiösa men-
ning och mål handlar om Helen
Nilsson, 22 år, från Göteborg. För
tre år sedan blev hon fristrid från det
pingstvänerna kallar "synd och
värld". Hon är en intellektuell tös
som det hade gått snett för, säger
hennes pastor idar.
21.40 Kvällsappé.
22.25–22.30 TV-nytt och väder.